

Η ποίηση χρησιμοποιεί τη σιωπή, Γ. Σεφέρης

Γιώργος Σεφέρης

Πρόλογος στην «Έρημη χώρα» του Θ.Σ. Έλιοτ

Δε θέλω να πω ότι δεν πρέπει να παρέχει η ποίηση ένα νόημα λογικό. Το μόνο που υποστηρίζω είναι πως η ύπαρξη του νοήματος αυτού είναι συχνά άσχετη με την ποιητική αξία, πως είναι κακό σημάδι ή άσχημο σύστημα ν' αρχίζουμε προσεγγίζοντας την ποίηση από το λογικό της νόημα, και κυρίως πως η ποίηση είναι λογοτεχνία προφορική. Μολονότι σήμερα έχουμε πάρει τη συνήθεια να διαβάζουμε μόνο με τα μάτια, πρέπει σα λογοτεχνία προφορική να την αντικρίσουμε πρώτα-πρώτα, αν θέλουμε να την καταλάβουμε. Γιατί αυτή είναι η πηγή της και αυτή είναι η φυλή της: ο προφορικός λόγος, που, στην πιο παρωχημένη άκρη της γενιάς του, συναντά το «άγριο χτύπημα» που αναφέρει ο Έλιοτ «ενός τυμπάνου μέσα στη ζούγκλα». Και αν ψάξουμε προς αυτή την κατεύθυνση για να βρούμε τη διαφορά ποίησης και πρόζας, φαντάζομαι να μην πάει χαμένος ο κόπος μας· ένα παράδειγμα: η ποίηση χρησιμοποιεί τη σιωπή, είναι καμωμένη από λόγο και από σιωπή, σμιλεύει τη σιωπή κατά κάποιον τρόπο. Η πρόζα είναι μια τέχνη σιωπηλή, ξετυλίγεται μέσα στη σιωπή· αν έχει διακοπές δεν μπορεί να έχει σιωπές.[1] Συνήθως η πρόζα που προσκαλεί την απαγγελία, η ποιητική πρόζα, είναι κακή πρόζα· η ποίηση που δεν προσκαλεί τη φωνή είναι κακή ποίηση. Και όμως πόσοι από αυτούς που διαβάζουν ποιήματα, αισθάνονται την ανάγκη να τ' ακούσουν για να τα καταλάβουν. Και πόσοι λιγότεροι ξέρουν να τ' ακούσουν.

Σαν προφορικός ρυθμός η ποίηση αποτελείται σ' ολόκληρο τον άνθρωπο, στις αισθήσεις του, στα συναισθήματά του, και στο λογικό του σα διαμορφωτή συναισθημάτων. Απαιτεί ολόκληρο τον άνθρωπο, εκείνον που δίνεται με τον αμεσότερο τρόπο, χωρίς να σταθεί να λογαριάσει αν καταλαβαίνει. Δεν καταλαβαίνουμε, όταν φοβούμαστε πώς δε θα καταλάβουμε. Αυτός ο φόβος είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο της ποιητικής επαφής. Όταν αυτός λείπει, η κατανόηση έρχεται αργότερα μόνη της και σιγά-σιγά, όπως πάντα. Το ρητό πως «η ποίηση είναι μια στάση απέναντι στη ζωή», θέλει να πει, φαντάζομαι, πολλά άλλα πράγματα ακόμη, αλλά θέλει να πει και τούτο: μια στάση, όπως λέμε η στάση ενός αγάλματος. Ο ποιητής συντάσσει τον άνθρωπο απέναντι στη ζωή και, σε τελευταία ανάλυση, μ' αυτό τον τρόπο αισθάνομαι τον Αισχύλο, όταν χάνεται στο τέλος της Ορέστειας η πομπή των Ευμενίδων:

Ζευσ παντόπτας ούτω Μοίρά τε συγκατέβα.

Ολολύξατε νυν επί μολπαίς.

Γιώργος Σεφέρης
Πρόλογος στην «Έρημη χώρα» του Θ.Σ. Έλιοτ

---

[1] Όταν κάνουμε τέτοιες διακρίσεις, δεν μπορούμε να έχουμε υπόψη μας παρά μονάχα τα όρια. Κανένα είδος δεν παρουσιάζεται άδολο στην πραγματικότητα.

Ασκήσεις

1. Να συζητήσετε σε ομάδες τα λόγια του Σεφέρη: *Η ποίηση χρησιμοποιεί τη σιωπή, είναι καμωμένη από λόγο και από σιωπή, σμιλεύει τη σιωπή κατά κάποιον τρόπο.*
2. Ας προσεγγίσουμε την ποίηση, όπως μας συμβουλεύει ο ποιητής. Ας επιλέξει ο καθένας κάποιο ποίημα και ας το διαβάσει φωναχτά, προσέχοντας ιδιαίτερα τις σιωπές, τις παύσεις, που καθορίζουν και τον ρυθμό του ποιήματος. Οι ακροατές ας αφεθούν στα ακούσματα, ας δοθούν στο ποίημα, χωρίς να λογαριάσουν αν καταλαβαίνουν, όπως λέει ο ποιητής.
3. Διαβάστε το ποίημα του Σεφέρη [Στέρνα](#) (1932) και προσέξτε ότι ανάμεσα στις στροφές 21 και 22 υπάρχουν πέντε σειρές με τελείες, θα λέγαμε μια ολόκληρη στροφή με αποσιωπητικά. Όπως εξήγησε ο ποιητής στον κριτικό Γιώργο Σαββίδη, αυτό το έκανε επειδή του χρειαζόταν μια σιωπή πέντε στίχων. Βλ. σχετικά και την κριτική του Θωμά Ψύρρα για το έργο του Κώστα Λάνταβου [Τα ευτελή και τα σπουδαία](#).
4. Εφόσον έχετε τη δυνατότητα, ηχογραφήστε το αγαπημένο σας ποίημα σ' ένα πρόγραμμα επεξεργασίας ήχου (λ.χ. [Audacity](#)) και προσθέστε ένα «μουσικό χαλί». Παρουσιάστε το στην τάξη και μιλήστε για την εμπειρία της ηχογράφησης, εστιάζοντας στα θέματα άρθρωσης, ερμηνείας, ρυθμού, επιτονισμού, κ.ά.

🔍 ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ